

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr.; pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Artă poporană.

Toate neamurile pământului își au firea, destoiniciile și slăbiciunile lor particulare, cari împreună constituiesc caracterul distinct al fiecăruia, în parte:

Din istoria omenirii am învățat să știm, să cunoaștem, să admirăm și să plângem diferitele neamuri ce au fost și sunt pe globul pământesc; și-am învățat îndeosebi să venerăm pe acele neamuri, cari din darul lui Dumnezeu lăsat-au omenimei monumente de a lor înălțime și sublimitate morală și artistică.

Intre neamurile hărăzite să împlinescă o misiune, să se valideze în lume, fără îndoială este nu între cele din urmă neamul nostru românesc.

Și dacă în grele veacuri el nu s'a putut acum valida ca o forță organizatoare și creatoare în istoria omenirii, dar s'a conservat și conservându-se a susținut și dezvoltat la vatra sa comori de ale artei.

Popor eminent artistic, poporul nostru, care a stors admirația lumii prin frumuseța doinei, de-a pururea a fost măestru și al artei pito-rești, — de pe care, spre mândria și mângăerea noastră, s'a ridicat acum o perdeă, ce-i acoperea bogăția productelor...

E vorba de »Albumul artistic« publicat de comitetul Reuniunii agricole române din Sibiu!

D-l *Dimitrie Comșa*, președintele numitei reuniuni, înțelegând marele serviciu ce îl va face românismului cu o lucrare de asemenea natură, cu o neobicinuită râvnă și perfectă pricepere a lucrat un șir de ani, pentru a aduna modele de țesături

și lucrări cu acul, lucrate de țărancă română, din vremuri vechi și până în zilele noastre.

Resultatul muncii sale conștiente este, că avem înaintea noastră »Albumul artistic«¹⁾, care cuprinde, pe 40 cartoane, 284 broderii și țesături ademenitor de mândre, prin coloratura, structura și peste tot prin arta lor; artă poporană română, în modele adunate din 20 comitate, mai mult de 100 comune, adunate de pela casele române, lucrul mânilor țărancei române, din patria noastră ungară.

Sufletul ni-se înalță și inima tresaltă, văzând atâta bogăție de artă eșită din mâinile țărancei române și atâta varietate armonică în plasmuirile sufletului ei artistic.

Și cu advărat, mândria noastră de a fi fiii acestui popor, împodobit cu atâtea daruri firești ni se întărește și ne înalță cu atât mai încrezători în rostul acestui neam al nostru, cu cât advărat este, că acel neam care astfel de însușiri a primit dela Tatăl cel ceresc, merit este la o înaltă misiune în lumea omenească.

Căci numai unde este bogăție sufletească este substrat de mărire; iar arta este cea mai înaltă podoabă a unei vieți sufletești.

Arta poporană română ridică poporul nostru la acea înălțime, la care numai aleșilor le este dat să fie.

Și cu oarecare căldură ni-se umple par'că sufletul, la ecoul îndepărtat, ce par'că răsună din alte vremi: »...și mai ales neam nu va fi«.

¹⁾ Prețul unui exemplar 56 cor. În rate 60 cor. și anume, rata I. 30; II și III câte 15 cor.

Psichologia sentimentelor intelectuale.

după T. Ribot.

(Urmare).

Acest sentiment a fost studiat cu deosebită predilecție de către toți psihologii, mai ales însă de către cei-ce aparțin școlii lui Herbart și de cei cari s'au dezvoltat sub influența acestei școli. Ei cuprind sentimentele intelectuale sub numele de *sentimente de raport sau sentimente legate de cursul reprezentărilor școl.* Nu am intenționa de a urmări pe acești psihologi în lucrarea lor plicticoasă, obositoare și puțin instructivă, lucrare de diviziuni, subdiviziuni și distincțiuni subtile, demne de școlasticii din secol. XIV. De altminteri clasificarea sentimentelor intelectuale variază dela un autor la altul, așa de ex. unul ne indică 5, altul 60 de specii, și iarăși altul și mai multe.

Aceasta este o muncă foarte meșteșugită, un labirint, un izvor de obscuritate, nu de claritate.

Mi-ar plăcea să văz pe psihologul acela, care ar fi în stare să noteze și să fixeze toate nuanțele sentimentelor intelectuale, cari conform ipotezei (citată mai sus) ar corespunde preciz acestei enumerațiuni fără sfârșit. E de observat însă, că cea mai gravă scădere a acestor-fel de clasificări constă în faptul, că-ele efectuează numai diviziunea stărilor intelectuale singure, nu însă a celor emoționale corespunzătoare.

Las să urmeze aci un specimen de clasificare a sentimentelor intelectuale, alcătuită după maniera psihologilor, despre cari am vorbit, și observ că nu e una din cele mai lungi. Eată-o: 1) emoțiunile, cari însoțesc *raporturile logice* (rezonabil, irezonabil, contradicțiune, satisfacție logică, ignoranță, necunoscut, ipotetic, posibilitatea sau imposibilitatea de a conclud, șcl.); 2) emoțiunile produse prin *raporturile de timp* (prezent, trecut, viitor, speranță, presentiment, sentimente de oportunitate, de rutină, șcl.); 3) emoțiuni ce rezultă din *raporturile de spațiu* (distanță, mărime, apropiere, depărtare, șcl.); 4) emoțiunile relative la *raporturile de coexistență* sau cele opuse acestora, de *cvantitate*, de *identitate*, șcl. De toate vre-o 32 la număr. Și iarăși observ, că am prescurtat, pe cât mi-a fost cu putință.

Eu din parte-mi susțin, că nu există de cât o singură diviziune admisibilă și justă, care are totodată avantajul de a fi foarte simplă, mai ales pentru-că se bazează pe însăși natura proceselor afective. Anume putem distinge pe deoparte: plăceri și plăceri, cari însoțesc căutarea și dobândirea unei cunoștințe oarecare, ear pe de altă parte plăceri și plăceri, cari sunt alăturate pe lângă posesiune ori privațiune. Stările de specie primă sunt: *stări dinamice*, ear cele din urmă *statice*. Emoțiunea intelectuală, sub forma sa *dinamică*, atarnă dela cvantitatea de energie cheltuită. De fapt, ea nu e de cât un caz particular al stării emoționale, care însoțește toate formele de activitate, îndreptate spre un anumit scop, activitate, ce poate fi

urmată de succes ori de nesucces. Această emoțiune este un fel de *sentiment de sine* (Englezul îi zice: *self feeling*) și în esență nu diferă de emoțiunea vânătorilor sau a exploratorilor, decât numai prin obiectul său, nu însă prin natura sa. Cercetarea după cunoștințe noi este și ea o vânătoare, ca ori-care altă, al cărei vânat este însă *adevărul*; și tocmai precum mulți vânători alți mai multă atracție și desfătare în peripețiile expedițiilor lor, decât în uciderea unui cerb, de asemenea și la oamenii, cari cercetează după adevăr, totdeauna se potrivesc cunoștințele și frumoasele cuvinte ale lui *Lessing*: „Dacă cineva mi-ar oferi libertatea de a alege între aflarea deplină a adevărului și între plăcerea de a-l căuta, eu aș preferi pe aceasta din urmă“

(Va urma).

Tot în chestiunea catehizării.

VI.

Cunoaștem întreaga materie de Religie și din cele expuse până aci știm, că materia principală este *materia istorică și anumite învățături religioase-morale* abstrase din această materie.

Să vedem acum principiile, de cari este condusă pedagogia modernă la alegerea, aranjarea și propunerea acestei materii. Citez tot din prelegerile mele.

Cercul de gândire și gradul de dezvoltare religioasă-morală sunt foarte mărginite la copiii, cari cercetează școala populară. Deci pentru ca materia diferitelor obiecte de învățământ să se poată propune cu folos, pedagogia modernă, ținând seamă de fragezime școlariilor, stabilește la alegerea, aranjarea și propunerea ei trei principii, cari sunt rezultatul unor îndelungate și adânci cercetări științifice atât din punct de vedere psihologic, cât și istoric-filosofic.

Aceste trei principii sunt: *principiul cultural-istoric, principiul concentrațiunii și principiul treptelor formale.*

Principiul cultural-istoric se bazează pe faptul că întreaga dezvoltare culturală — în înțelesul larg și cuvântului — a unui popor, precum și a întregii omenimi, și stadiile principale ale acestei dezvoltări se potrivește pe deplin cu dezvoltarea individuală a copilului în epocile ei principale; prin urmare; după cum popoarele și omenimea întreagă a trecut prin diferite stadii până ce a ajuns la gradul de cultură de azi tot așa trece treptat și individul prin aceleași stadii de dezvoltare spirituală cu deosebirea, că ceea ce s'a întâmplat cu omenimea într'un timp mai îndelungat, individ se petrece într'un timp cu mult mai scurt.

Acest principiu, care contrazice alegerea și rânduirii materiei după *cercurile concentrice* ale pedagogiei vechi, ne arată cum să se aleagă și cum să se aranjeze materiile de învățământ, care corespundă gradului de pricepere al elevilor.

Mai departe avându-se în vedere, că conștiința școlariului este una și că unitatea acesteia a conștiinței trebuie să fie firul conducător în întreg învățământul

principiul concentrațiunii scoate la iveală acele materii, ce au să formeze centrul învățământului în școală, și arată chipul, cum să se lege de acestea în celelalte materii de învățământ, „pentru că nu prin diferitele și deosebitele șiruri de idei, lipsite între sine de o legătură oare care, să producem dismembrarea conștiinței, căci aceasta ar avea ca rezultat distrațiunea, Incurcătura, zăpăceala spiritului și ar lucra de-a dreptul în contra scopului de a forma caractere firme, nobile, cari tocmai prin aceea se caracterizează, că știu ce voesc și cum voesc, că în toate împrejurările rămân aceleași“.*)

Principiul concentrațiunii se îndreaptă în contra confuziunii, ce se ivește la propunerea singuraticelor obiecte de învățământ, cari toate voesc să fie principale și nici unul secundar.

Principiul treptelor formale are în vedere normele, după cari se prelucra și se propune materia Religiei.

La predarea Religiei acest principiu este de o valoare foarte mare. Principiul treptelor formale pe lângă aceea, că scoate și împărtășește în mod natural învățăturile religioase-morale; propune aceste învățături astfel, încât elevii, pătrunzându-se și convingându-se de veritatea și bunătatea lor, cu dragă inimă își întocmesc viața după ele.

Principiul treptelor formale e în contra nenaturalității și superficialității, cu cari pedagogia veche împărtășește școlarii învățăturile »religioase-morale«, cari tocmai din această cauză mai mult strică decât îndreaptă mintea și inima școlarii.

Principiul cultural-istoric și cel al concentrațiunii, puse în legătură cu problema școlii, adică cu educațiunea, stabilesc ca centru al materiei de învățământ în școala populară o materie, care pe lângă nobilitarea sentimentelor să reprezinte și stadiile de dezvoltare, prin cari a trecut în decursul timpului cultura genului omenesc, ca corăspunzătoare stadiilor, prin cari pe o cale mai scurtă trece dezvoltarea spirituală a școlarii.

Această materie este tocmai materia Religiei în înțelesul cel mai strâns al cuvântului, materia ei istorică cu învățăturile religioase-morale abstrase din ea.

Conformându-ne deci materiei de Religie, stabilite de pedagogia modernă, dar acomodându-o — cum zice Dr. D. P. Barcianu — »Trebuintelor naționale și confesionale ale Românilor, precum și împrejurării, că la noi cursul școlar e mărginit la 6 ani«, materia de Religie în școlile noastre populare este pentru:

Anul I: O materie, care să pregătească pe școlarii anului prim pentru priceperea materiei biblice, care se predă în anul al doilea. Materia pregătitoare o formează un anumit număr de istorioare simple religioase-morale. În anul prim însă au să se predea și unele momente mai însemnate din viața lui Hristos în legătură cu sărbătorile de peste an.

*) Dr. P. Barcianu; Ist. nat. cit. pag. 40.

Anul II: Testamentul vechi: Protopărinții *) Patriarhii, Moise, Regii. Momente din viața lui Isus, ca în anul I.

Anul III: Testamentul nou: Viața lui Isus Hristos.

Anul IV: Istoria bisericii universale.

Anul V: Istoria bisericii naționale.

Anul VI: Catehismul și »Parohia« din Statutul Organig.

(Sfârșitul va urma).

Notițe

despre viața lui Simion Iosif Popovici Paffy

de

Petru E. Papp
cleric de cursul III.

(Urmare.)

Nu mult după ce și-a eternizat numele cu acest testament, și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului, la 8 Decembrie 1839 în Szent-Kiraly, comitatul Peșta.

Testamentul a fost adus la cunoștința Episcopului gr.-or. și comitatului Arad la 7 Sept. 1840, cetindu-se în congregația de toamnă a comitatului.

La 1846 a trecut la cele eterne și Carolina Decken, moștenitoarea lui Paffy și astfel a trebuit să pășiască în viața fundațiunea ce poartă numele lui Simeon Iosif Popovici Paffy, cece s'a și întâmplat la 1850, cu totul însă la 1852.

În 23 Sept. 1857 Procopie Ivacicovici, episcopul gr.-or. al Aradului, aduce la cunoștință și întărește că »Noi Episcopul diecezan gr.-răs. al Aradului, ca împuternicit spre împlinirea legatelor testamentului a sus amintitului Simeon Iosif Popovici Paffy și ca esactorul fundațiunii ne deobligăm înșine așa și pe următorii nostri în oficiul guvernării diecezane, că în conțelegere cu comitele suprem sau cu substitutul său vicecomite al comitatului Aradan, vom manipula fundațiunea aceasta spre binele moștenitorilor după modalitățile prescrise testamentalminie de fundator; iar în special a păstra obligațiunile despre capital, a ne îngriji despre capitalisarea intereselor rămase din an în an, nu vom trece cu vederea a face în tot anul socoțile evidențiale și a-le censura prin Consistor, tot deodată declarăm, că vom da înaltului guvern de stat de câte ori se va recere deslușiri referitoare la fundațiunea aceasta și peste tot a coresponde punctual ordinațiunilor guvernului pentru asigurarea fundațiunii — ne recunoaștem de datorință plăcută“.)

*) Cei mai mulți din reprezentanții pedagogiei moderne încep istorioarele din Biblie cu patriarhii. Școlile noastre populare însă nu se pot lua strict după acești reprezentanți. Este știut, că întreaga noastră religie se bazează pe Păcatul strămoșesc de aici urmează, că din școlile noastre nu pot să lipsască Facerea lumii și a omului, căderea protopărinților nostri etc., chiar dacă acestea, fiind prea grele, — cum susțin unii, — nu s'ar pune în șir cronologic cu celelalte istorioare luate din Biblie.

*) Speranța 1869 Nr. 16 pag. 141—144.

Până la autonomia noastră bisericească din fundațiune nu s'au detras spesele de administrare și în decursul a mai mulți ani stipendiul de 120 fl. nu s'a oferit nimăru. Astfel capitalul a crescut în mod considerabil. La 1866 capitalul ajunge suma de 8307 fl.

Incepând din anul 1877 manipularea fundațiunii o conduce Episcopul gr.-or. rom. diecezan prin Consistor după norma stabilită și pentru alte fundațiuni, având a supune socoțile Sinodului eparhial.

Sporindu-se capitalul s'au mărit și interesele. În urma acestora la 1869 s'a înființat un nou știpeudiu de 400 fl. pentru un tânăr, care s'ar pregăti ca profesor la institutul ped.-teologic din Arad, și astfel făcându-se schimbare pe lângă dispozițiile lăstate de Passy, sinodul din 1887 în sesiunea ordinară sub Nr. 179 a aflat de bine, pentru manipularea viitoare a numitei fundațiuni, apoi pentru împărțirea stipendiilor și ajutoarelor conform literilor fundaționale a stabili un regulament în urma căruia

„Capitalul fundațiunii e neatingibil, iar din interesele lui se împart următoarele ajutoare și stipendii:

a) Pentru un tânăr din familie Popa din Buteni care ar studia la vre-o școală elementară civilă ori gimnazială în patrie, se aseamnă suma destinată prin fericitul testator de 120 fl. v. a.

Economiile, ce s'ar face pe timpul și în cazurile de vacanță, adevă în lipsa de tineri evalificați după testament din familia Popa, sau dintre fii preotului chemat, să se folosească, ca de rezervă pentru ajutoarea necesară în cazurile când un atare stipendiat având a urma cariera claselor mai înalte, n'ar fi în stare a face aceasta numai cu stipendiul normat prin testament.

b) Pentru preotul gr.-or. din Buteni 4' fl.

c) Pentru docintele gr.-or. din Buteni 10 fl. 50 cr

d) Pentru spitalul din Buteni 31 fl. 50.

e) Din economiile deja mijlocite în privința cărorora testamentul n-a dispus de fel în spiritul și după scopurile superioare ale testamentului, se înființează deocamdată un stipendiu pe sama unui tânăr, carele s'ar pregăti pentru profesură la institutele noastre 400 fl.

Din rest sau prisos să se dea ajutor periodic unor tineri săraci la institutul pedagogic aradan, având caeteris paribus, iar preferință cei din familia lui Popa sau a preotului chemat.

f) Suma de 30 fl. sau 31 fl. 50 cr. v. a. destinată prin testament spre recompensarea afacerilor de manipulațiune rămâne sub libera dispozițiune a Consistorului Aradan“.

Iată un fondator, a cărui scop a fost, ca prin modesta lui fundațiune să dea neamului românesc preoți vrednici!

(Va urma.)

Epistolele parohului bătrîn.

I

Iubite Nepoate!

Cunosc că ți-s dator cu răspuns la câteva întrebări ce mi-ai pus în epistolele din urmă a dtale; te rog să aibi puțină răbdare și pe rând ți-voiu răspunde la toate.

Acum să-ți răspund la întrebarea că cum fac eu pe bolnavi slujba Marelui Vasile.

E adevărat că în molitvelnic slujba Marelui Vasile ar fi să fiă blăstămurile asupra duhurilor celor necurate, cari (blăstămuri, rugăciuni) sunt facerile lui și ale s-lui Ioan Gură de aur.

Eu însă am apucat dela preoții mai bătrâni de-cât mine a săvârși altcum slujba aceasta. Eată cum: Cetesc adevă slujba (canon) duhurilor necurate și fie care »pieasnă« o începe cu: »Sfinte Mare Vasile roagă-te pentru robul lui D-zeu N.« După ce gat cu canonul, cetesc o molitvă ori două din »blăstămuri« și fac otpustul în care cuprind și pe »S. M. Vasile, arhiepiscopul dela Cesaria Capardohiei«.

Prin aceasta nu cred să fiu făcut nici eu nici preoții mai bătrâni decât mine nici o înouitură în slujba preotească; ba cred că slujba de sub întrebare numai astfel se poate săvârși nimerit chiar și atunci, când bolnavul ar pofti să i se cetească »blăstămurile Marelui Vasile«.

Și fiindcă precum vad d-ta Iubite Nepoate! nu te prea ști îndeletnici în rândueala slujbelor, bucuros ți-slugăturesc cu îndreptării și în alte slujbei asupra bolnavilor firește tot după cum am apucat și eu dela cei mai bătrâni decât mine precum au fost fiertatul păr. Teodor și fiertatul păr Mihai. D-ta lățești aceasta mai departe între pretenii d-tale cei tănări, psecum e păr. Terentie, par. Corneliu ș. a. că dacă nici dâșii n'ar ști cum va să se îndeletnicească dacă vor voi după îndreptarul bătrânilor!

Mai des ne vine înainte »slujba Maicei Preceste«. În molitvelnicul din 1874 (Procopie) Rugăciuni (molitve) sub numele acesta nu se află. Nu știu cum te-ai ajutorat d-ta și colegii d-tale în casuri de aceste; dar noi bătrâni sub slujba aceasta înțelegem »s. paraclis«. Și fiindcă în molitvelnicul meu (de Arhiep. Mitrop. Procopie, Sibiu, 1874). Paraclisul nu se află, astfel port o mine și un ciaslov, în care este tipărit și Paraclisul. Însuși canonul l'încep cu psalmul 142, care se începe și s. maslu. Acest psalm l'foloșim noi bătrâni ca întroducere la toate slujbele pe bolnavi. După săvârșirea Canonului, cetim Rugăciune cătră Preacurata, apoi facem otpustu

Slujba bolnavului încă ne vine des și d-voastre, cei tănări, mulți, credeți, că bolnavul cere a-i-se ceti blăstămurile Marelui Vasile. Dar nu

așa; dânsul dorește a i-se celi Rugăciune, prin care să scape de vre-un blăstăm. — In caz ca acesta nainte, de toate cetim psalmul 142: »Doamne auzi rugămintea mea«, apoi au canonul dela duhuri necurate, au paraclisul Maicii Preacurate — cu aceea deschilnire că la »pesne« nu zicem »Prea Sfântă Născătoare de D-zeu miluește pe robul tău N.« — ca la slujba Maicii Preceste, ci fără aceasta intonare; ear după săvârșirea canonului zicem Rugăciunea: »Mulțămim Ție Doamne Dumnezeu nostru« dela s-ta evanghelie a s-tului Maslu. Tot astfel facem și la slujba jurământului: adecă ps 142, paraclisul și în urmă Rugăciunea pentru deslegarea de blăstăm (pjurământ). »Îndurate Doamne, bunule«. Tot astfel facem și slujba îngerului cu aceea deosebire că la sfârșit adaugem Rugăciunea s-lui Ioan Gură de aur: Chiemu-te pre tine Stăpâne!« (Molity. pag. 387). Dacă ni este cu îndemână canonul îngerului, cetim acesta: *Slujba ceasului celui slab* nu e altă de cât a *duhurilor necurate*; la aceasta slujbă când ajungem la ectenia: »Miluește-ne pre noi D-zeule zicem:« Încă ne rugăm... să-l mântuiească pre dânsul de toată băntuieala și pedeapsa și sălnicia și muncirea *ceasului celui slab* (în loc de »vicleanului deavol«) șcl.

Mai vin înainte și slujba vântului, a prăpastiilor ș. a. cari le înlocuim cu paraclisul ori cu canonul duhurilor necurate și la locuri potrivite în molitve întretesem cuvântul vânt ori prăpastii.

Mulți preoți în loc de rugăciunile făcut în chipul arătat mai sus cetesc molitvele dela maslu pe rând, după cum urmează una după alta în molitvelnic. Noi bătrânii nu o facem aceasta, pentru-că în mai toate acele molitve vine înainte că se binecuvintează untul de lemn, carele nu e nicăire.

Iub. Nepoate! încheiu aceasta epistoală a mea și după Apăbotează pe când voi fi gata cu rapoartele de peste an, ț-voi mai scrie răspunsuri la celelalte întrebări ce mi-ai pus.

Parohul bătrîn.

Nr. 2513./50. Pî. 1904.

Concurs.

Pentru postul de protoprezbiter în protoprezbiteratul „Peștes“ pe baza hotărîrii comitetului protoprezbiteral din 25 Noemvrie (8 Decemvrie) a. e. conform §-lui 7 din Regulamentul congresual se publică concurs pe lângă următoarele condițiuni:

I. Emolumintele împreunate cu acest post sunt a.) Parohia vacantă din Birtin decretată în mod interinal de parohie protoprezbiterală cu o dotațiune întregită dela stat amăsurat ecalificațiunei protoprezbiterului la 1600 coroane; b.) Competința de bir protoprezbiteral dela preoții cu ecalificațiune superioară o maje metrică (100 chile) iară dela preoții cu ecalificațiune inferioară jumătate de maje (50 chile) cucuruz (mălain) în natură

ori prețul curent; c.) Pentru factica visitare a bisericelor câte 10 (zece) coroane dela o parohie organizată d.) Retribuțiunea preliminară din partea Consistorului și staverită din an în an prin Sinodul eparhial.

Se obsearvă că amăsurat concluzului consistorial de datul 30 Decemvrie 1903 Nr. 2206. Pl., alegândul protoprezbiter are să contribue din dotațiunea sa anual cu 400 coroane la acoperirea penziunei protoprezbiterului emerit Teodor Filip până va fi acesta în viață.

II. Concurenții pentru acest post conform Statutului Organic și concluzului congresual Nr. 11 din 1888, vor avea a-și instrua petițiunile cu următoarele documente: a) Testimoniu de maturitate și despre absolvarea gimnaziului; b) Testimoniu despre absolvarea teologiei; c) Testimoniu de ecalificațiune precească pentru parohii de I clasă. d) Certificat officios despre serviciul neîntrerupt prestat pe terenul bisericesc ori școlar dovedind că a implinit cel puțin cinci ani în serviciul bisericesc ori școlar cu succes deplin mulțamitor și că prin zelul și diligența sa s'au distins în rezultatul activității sale pe terenul bisericesc și școlar.

III. Terminul pentru prestarea recurselor conform §-lui 10 din regulament se defigă în 30 de zile computate dela prima ziua ce urmează după publicare, adecă după a treia comunicare a concursului.

Concurenții pentru acest post sunt poștiți a-și înainta recursule instruate cu toate documentele la acest Consistor în terminul fisat.

Dat din ședința plenară ținută în Oradea-mare la 30 Decemvrie 1904.

Consistorul gr. or. român orădan.

Vasilie Mangra
vicar episcopesc.

2-3

AVIZ.

Foaia officioasă »Biserica și Școala« începând cu Nr. 1/1905 numai aceloră se va trimite cari au achitat abonamentul până inclusive 31 Decemvrie 1904, și se abonează și pe anul 1905.

Abonamentul pentru Austro-Ungaria:

Pe an e	10 cor. — fil.
„ 1/2 an	5 „ — „
„ 1/4 de an	2 „ 50 „

iar pentru străinătate:

Pe un an	14 franci
„ 1/2 an	7 „

Administrația foaiiei

„Biserica și Școala“

Arad, strada Révay Nr. 10

Prin presenta rugăm pe toți acei domni cari cugetă că nu ar putea desface toate calendarele primite dela noi, să binevoiască a ne retrimite esemplarele supeflue (dacă se poate încă cu re'ntoarcerea poștei) ca să le putem espeda altora, deoarece celea avute până acum toate ni-s'au gătat iar cerea e mare.

Tipografia diecesană.

Arad strada Révay Nr. 10

AVIZ

La administrațiunea tipografiei diecezane din Arad se află spre vânzare „*Tălcuțulu evangheliilor*“ de fericitul Logu tipărite cu litere cirile în Buda la anul 1835. Prețul de exemplar 2 cor.

CRONICA.

Serbarea sf. Botez s'a săvârșit în catedrala din Arad cu solemnitate deosebită, pontificând P. S. Sa D-l Episcop diecezan, azistat de P. C. Sa D-l R. Ciorogariu, P. On. Domni V. Beleş, G. Popovici, Traian Vătan, G. Bodea și protodiaconul Dr. Suci.

Cântările rituale fost executate de corul seminarial.

Faptă deamnă de imitat. Cu ocaziunea sfinței sărbători a nașterii D-lui, dl părinte George Ardelean și soția Emilia Petruțiu, ne-au făcut o plăcută surprindere, donând pe seama s-tei noastre biserici o icoană admirabilă Răstignirea lui Iisus în preț de 40 cor. pentru care jertfă către D-zeu îi exprim în numele comunei noastre bisericesti cea mai mare mulțămită rugând pe bunul D-zeu, ca aceasta faptă frumoasă să aște în sânul membrilor comunei noastre bis. câți mai mulți imitatori. Erdeiș la Nașterea D-lui 1894. Teodor Câmpan inv. not. comitetului și a sinod. parohial.

† Ana Hodoș născ. Balint, fiica fericitului prefect din 1848 Simeon Balint și soția răposatului vice-comite al Zarandului și distins luptător național Iosif Hodoș, fost membru al „Academiei Române“, a încetat din viață în Chișineu, (com. Aradului.) Răposata, românească verde și o femeie din cela mai stimate pentru virtuțile ei s'a bucurat de multe simpatii la toți cei-ce o cunoșteau. Odinioară, când trăia încă soțul său, casa ospitală a d-nei Hodoș, era un punct de atracțiune și de întâlnire a Românilor naționaliști. Fie-i țărina ușoară și memoria binecuvântată!

Ziar nou. În Brașov apare cu începutul anului nou ziarul săptămânal social-economic „*Deșteptarea*“ în editura și sub redactarea d-lui George Măzgăreanu junior.

Apare în fiecare Joi seara; nr-ul 1 poartă datul de 6/19. Ianuarie.

Cântările vechi funebrale, arangiate și armonizate pentru cor bărbătesc de I. Vidu, prețul 3 cor. Se află de vânzare la Librăria diecezană din Caransebeș.

Sistem minunat de a învăța cetitul și scrisul. Învățătorul Iuliu Gabel din Budepasta a descoperit un sistem nou de a învăța pe analfabeți în timp foarte scurt cetirea și scrierea. În 15 Ianuarie n. a ținut la Pojon învățătorul Gabel prelegeri de probă cu soldații analfabeți din Pojon, în presnța a 120 oficeri. Rezultatul a fost strălucit, 80 soldați analfabeți au învățat în 10—12

minute să cetească un mare număr de litere și unele să le scrie. Colonelul de husari baron Wernhardt a mulțămît frapat învățătorului Gabel pentru acest minunat sistem și maiorul Beaufort a dat ordin, ca toți analfabeții din garnizoana de Pojon să fie instruiți după sistemul Gabel. În 14 Ianuarie învățătorul Gabel ținuse un curs de 16 ore în cazarma erchiducelui Albrecht din Budapesta și din 9 analfabeți 7 au învățat perfect cetirea și scrierea. Succesul a fost și aci surprinzător.

Biserica aromână din Macedonia. Ziarul „*Neua Freie Presse*“ află din Constantinopol: Pe baza unei deciziuni a Sinodului aduse în ședință extraordinară, patriarhatul ecumenic a prezentat Porței pentru a treia oară gravamine în scris pentru că s'a celebrat în Monastir serviciu divin în limba română. În gravaminele prezentate patriarhatul face atentă Poarta, că dacă se va mai face slujbă Dumnezească în limba română, se vor produce mari turburări. Poarta însă — în urma pașilor întreprinși din partea română și după ce s'a constatat, că turburările dela Crăciun în Monastir n'au fost provocate prin demonstrațiuni din partea Aromânilor — a poruncit guvernului să permită Aromânilor folosirea caselor de rugăciuni. Mitropolitul grec din Monastir continuă agitațiunea contra Aromânilor. Se șvonește, că la instigarea acestui mitropolit Grecii s'au năpustit asupra preotului aromân Teodor și l-au ultragiât.

Un foiletonist bucovinean. Societatea academică română „*Juminea*“ din Cernăuț a decis în una din ședințele sale plenare publicarea și edarea într'un volum a foiletoanelor regretatului scriitor și ziarist bucovinean Mihailu Telimanu, răposat în puterea vieții acum doi ani în comuna sa natală Siret. Activitatea literară și ziaristică a acestui scriitor bucovinean este la noi în Ardeal și Ungaria puțin de tot cunoscută în urma împrejurării, că Telimanu și-a publicat lucrările sale sub diferite pseudonim exclusiv în foile românești din Bucovina, cari prea puțin au fost abonate și cetite de Românii din alte părți. Cu atât mai mult a fost însă cunoscut și apreciat de compatrioții săi bucovineni, în mijlocul cărora și-a creat un mare renume prin fondul și forma foiletoanelor sale și în deosebi prin tonul sarcastic și satiric cu care sbicia moravurile contimporanilor săi și în deosebi pe funcționarii guverniali și polițienesti, cari pe la sfârșitul anilor 1900 au pornit faimoasa goană contra redactorilor de pe atunci ai ziarului „*Patria*“ și a aderenților acestui organ românesc de publicitate. Între cele peste 100 articole politice și literare apărute în „*Patria*“ și confiscate de procuratura bucovineană, au fost și număroase foiletoane scrise de Telimanu. M. Telimanu a mai colaborat și la ziarele bucovinene „*Gazeta Bucovinei*“, „*Sentinela*“, „*Timpul*“ și „*Deșteptarea*“.

Societatea „*Juminea*“ își îndeplinește o frumoasă datorință când publică scrierile regretatului M. Telimanu; aceste scrisori vor forma un volum interesant literar al unui bun criitor român și ne vor oferi

și un tablou interesant al situațiilor adeseori ciudate, prin cari au trecut frații noștri bucovinei.

Luceafărul. Excelenta revistă literară din Budapesta numărul 1 din a. c. are cuprins bogat și prețiat. Îndeosebi remarcăm reproducerea tablourilor principale ale marelui pictor român Grigorescu, într'o execuțiune artistică. Primul articol e datorit savantului profesor universitar din București D-lui N. Iorga. — Numărul din vorbă a rezultatul concursului de premiu al „Luceafărului“.

Recomandăm cu toată insistența procurarea revistei „Luceafărul“.

România Muzicală revistă de artă și literatură, cea mai veche dintre toate publicațiunile periodice artistice, are deja XV ani de existență neîntreruptă și de luptă aprigă pentru propășirea muzicii în țară.

Director, Constantin M. Cordeanu; redactor-șef Iuliu I. Roșca. Apare de două ori pe lună. Redacția și Administrația în București, stradă Olteni, Nr. 46.

Abonamentul simplu, de an, 12 lei, iar cu premii în valoare de 20 lei, pe an, 22 lei. Pentru preoții rurali și pentru învățătorii lei 8, fără premii, cu premii 18 pe an. Nr. 21—22 de la 1/14—15/28 Noembrie 1904, a apărut cu următorul sumar bogat, instructiv și variat: Carmen Sylva, de Emil Crizman. — Viorei mele, versuri, de Elena Dumitrașcu. — Cronica Teatrală: Teatrul Național; Opera, de Refa. — Cronica Muzicală: Concertele pianistului Sauer, de Duo; Concertele violonistului Hubermann, de Domisoldo; Concertele Societății filarmonice, de Don Rēmi; Concertele D-nei Lula Maysz-Gmeiner, de Caros. — Corespondențe Geneva: La Musque à Genève, de E. de Stoeklin; Stockholm, de N. Lago; Lille, G. Vyt-Bry; Pernambuco (Brazilia), de J. Th. Pereira; Iași, de I. Sor; Craiova, de V. Gr. Elvir — Știri Scurte; Din Străinătate; Din Țară.

Moarte năpraznică. Marți dimineața a plecat George Secoșan din Dragomirești (com. Caraș-Severin) cu mai mulți tovarăși în pădurea dela Oloșag, ca să doboare arbori. Secoșan cu Vasilie Petrescu au tăiat cu ferăstrăul trunchiul unui arbore, dar Secoșan n'a mai avut timp să se dea la o parte. Arborele s'a răsturnat prea iute și a căzut pe capul lui Secoșan, care a rămas mort pe loc.

Victime ale frigului. În hotarul comunei Csenger din com. Sătmar s'a aflat în șanțul drumului o trăsură răsturnată. Căii erau înghețați. Sub trăsură se afla un bărbat, o femeie și 3 copii mici înghețați și morți. S'a constatat, că înghețații erau Petru Mocsonya și familia sa, care mutându-se în comuna Csenger a fost apucat pe drum de vișor mare și trăsură în întineric a perdut drumul și s'a răsturnat în șanț, unde întreagă familia și-a aflat moartea.

Influența. În anul acesta bântuie earăși influența, secerând multe victime. Prima epidemie a influenței a pornit în 1510 de pe insula Malta, a doua venit în 1552 din Asia în Europa, a treia a pătruns în 1580 din Europa în Asia și Africa. De atunci încoace influența apare adeseori. În 1782 s'au bolnăvit în Petersburg într'o zi 110,000 oameni de influență. Această boală periculoasă se transmite nu numai prin contact

cu oamenii bolnavi de influență, ci și prin aer. Trebuie să ne ferim de a veni în contact cu bolnavi de influență, ear dacă ne-am bolnăvit și apoi ne-am vindecat, să ne desfleim corpul și vestmintele, ca la ori-ce altă boală lipicioasă. Unii oameni scapă ușor de influență, pe alții însă influența îi poate chiar omori.

Viscole de zăpadă. Săptămâna trecută viscole mari au troenit cu nămeți de zăpadă calea ferată pe liniile Iasenova—Anina, Vârșeț—Cuvin, Petrovasello (Rom.-Petre)—Bavaniște, Petrovasello—Panciova și Petrozasello Satul-nou, așa că circulația trenurilor a trebuit sistată pe timp nedeterminat.

Degerat în tren. În apropiere de comuna Săciur, între stațiunile Sătoralja-Ujhely și Varanno, zilele trecute s'a nămolit un tren în troeni de zăpadă de înălțime până la opt metri. În timpul cât trenul a stat nămolit, a degerat în el un călător, al cărui nume nu s'a putut constata până acuma. S'a găsit la el bilet de cl. II. cu destinație la Budapesta, orologiu și lanț de aur și o bună sumă de bani.

Regi și regine cari știu multe limbi. Decedata regină a noastră Elisabeta știa toate limbile popoarelor din Austria și Ungaria și afară de aceste vorbea bine franțuzește, spaniolește și puțin grecește. După dânsa urmează ca știutoare de multe limbi regina Elisabeta a României, care vorbește, scrie și cetește în toate limbile moderne europene. Mari cunoștințe de limbi are regina Spaniei Cristina. Regele nostru știe 14 limbi. După el urmează regele George al Greciei și fostul rege italian Umberto.

Cărți noi: Cuvânt de slăvire lui Ștefan cel Mare, Domnul Moldovei, de Ion Kalindaru, rostit în ședința festivă a Academiei Române la 8 Iulie 1904.

Raportul anual al societății academice „Junimea“ din Cernăuți pe al 24-lea an administrativ 1904.

„Școala și Familia“ foaie pedagogică-literară, IV. 15, 16, și 17. Redactor I. Dariu, Brașov.

„Foaia Școlastică“ anul VII. Nr. 1 și Nr. 2 Red. I. F. Negruțiu, Blaj.

România muzicală.

Concurse.

Pentru postul de cepelan temporal cu drept de succesiune sistemizat lângă parohul Ioan Popovici din **Albești**, devenit la neputință conform decisului Vencistor Orădan din 16/29 Decembrie 1904 Nr. 2573. B, se publică concurs cu termen de alegere pe **2/15 Februarie** 1905 pe lângă următoarele beneficii:

Tot venitul parohial, cu toate beneficiile adecă: pământul parohial de 17 holde catastrale, ziua de plug dela cei cu boi, ziua de lucru cu mâna dela ceialții locuitori. Venitele dela toate funcțiunile preoțești, încă vor fi a viitorului capelan. Eară pentru parohul Ioan Popovici pe timpul cât va fi în viață să sustână întreținerea dela stat (congrua).

Doritorii de a ocupa această post până la termenul din sus au a se prezenta la sfântă biserică din Albești în vre-o Duminică sau sârbătoare pentru a-și arăta desteritatea în cele bisericești.

Dat din ședința comitetului parohial din Albești ținută la 28 Decembrie 1904.

Comitetul parohial.

Ioan Popovici
președintele com.

Marcu Pantășiu
notar com.

În conțelegere cu mine: *Elia Moga* protoprezbiterul Beiușului.

—□—

2 3

În senzul concluzului V. Consistor din Oradea-mare din 19 I. c. Nr. 2372 pentru postul de capelan temporal lângă veteranul paroh Ioan Pap din **Șebiș** cu fiilia **P. P. Țigănești** se escrie concurs nou cu termen de **30 zile** dela prima publicare.

Dotățiunea este: a) pământ parohial dela parohia matră Șebiș 16 holde, b) bir preoțesc dela filia P. P. Țigănești câte o măsură de cucuruz dela casă, c) stolele îndatinate, d) întregirea dela stat 520 cor. 20 fil.

Se observă că venitele de sub punctele a, b, și d, au să se împartă în două cu parohul, iar stolele compet capelanului, având dânsul a împlini toate agendele preoțesti.

Recursele ajustate cu documentele recerute sunt a se trimite la subscrisul protoprezbiter în termenul prescris.

Beiuș la 27 Dec. 1904.

În conțelegere cu com. par. *Vasilie Pap* protoprezbiterul Vașcăului.

—□—

2-3

Pentru îndeplinirea postului de paroh vacant dela parohia de a II clasă din Gurbed protoprezbiteratul Tinca cottul Bihor cu termen de alegere pe ziua 6/19 **Feb.** 1905, pe lângă următoarele dotațiuni:

1. Cvarțir liber cu 3 chilii, culină, camară, și supraedificatele necesare și cu un intravilan de un jugăr. 2. Bir dela 235 case, câte una măsură cu uruz sfărmat sau 2 coroane. 3. 20 jug. catastrale pământ parohial cu dreptul de pădure. 4. Stolele îndatinate și anume: a) dela mort mare: cu înmormântare de frunte 8 cor., cu 2 stilpi 10 cor. înmormântarea de mijloc 6 cor., înmormântare mică cor., b) dela botez 40 fil. c) dela feștanie 1 cor. 20 fil. d) dela cununii 2 cor. e) slujbele după cum sunt 40—80 fileri.

Dările publice pentru pământ are să le solvească parohul. 5. Întregirea dela stat 124 cor. 66 fil. pentru paroh fără VIII clase. Alesul va fi îndatorat să țină catehizarea cu școlarii gr. or. dela școalele din Gurbediu fără ca să poată pretinde pentru această altă remunerațiune.

Reflectanții la această parohie au să se prezenteze în vre'o Duminică ori sărbătoare în s-la Biserica din loc spre a-și arată desteritatea în cele rituale, ear recoursele lor ajustate conform regulamentului au să le adreseze comitetului parohial din Gurbediu și până în ziua 31 Ian. (13 Febr.) să le subștearnă subscrisului protoprezbiter.

Dat în ședința comitetului parohial ținută în Gurbediu la 23 Noemvre (6 Decemvre) 1904.

Comitetul parohial

În conțelegere cu mine: *Nicolae Roșin* pprezbiter

—□—

3-3

Senegin contra tusei, răgușelei, durerii, de pept, ofteicii, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungoarei și tusei seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei, reumatismului, răcelelor, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomac, greața și vomarea, șgârțururile cele mai

grele. Leac sigur. Folosește și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fil., și 2 cor.**

Kaljodsarsaparil. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la morburi secrete 1 sticlă 2 cor.

Laxbonbons, Închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum palpitarea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de încheierea scaunului numai de cât să comandez **Laxbonbons** zacharele purgative. plăcute și dulci la luat. Prețul **1 cor.**

Chimicale, drogue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucțiune pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rom și altele. Tee russice, parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față și mâni. Articole cosmetice, olen pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți pecum și, praf. Ori-ce fel de articol din bransă. Toate foarte ieftine. Facți întrebare și Vă veți convinge.

29-30

Cornel Demeter.

apotecar în Szászváros, Iskola-uteza 46

Cancelaria arhitectului român

Ioan Niga

ARAD, Strada Atzél Péter Nr. 1.

(lângă Crucea Albă).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritul nostru oriental edifica și restaurează biserici în mod artistic, din care căuză îl recomandăm indeosebi dlor parohi. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuite.

2-10

Cea mai mare minune a secolului present,

OROLOGIUL

Anker, istem Roskopf Patent

punctual, regulat până la minut, luminând foarte

deschis, bucata **2 fl. 20 cruceri.**

Tot acesta cu căsulie gravată **2 „ 65 „**

„ „ „ neagră **3 „ — „**

„ „ „ aură **3 „ — „**

„ „ „ aură cu compas sau alte obiecte **45 cruceri**

Nesatisfăcând, banii se returnează. La cerere espedez gratis și francat libel de preț-curent despre

orloage, aur, argint, argint de china obiecte

musicale, părțile de orlogiu și instrumente

F. PAMM,

Krakau, Öster, Zielonagasse 3.

Înființat în anul 1852.

12-19